

PERANAN SEKOLAH DALAM PEMBENTUKAN PERPADUAN ANTARAKAUM DALAM KALANGAN PELAJAR

Nur Ayuni Nusaibah Husin¹, Amir Hasan Dawi²

^{1,2}Fakulti Pembangunan Manusia, Universiti Pendidikan Sultan Idris,
35900 Tanjong Malim, Perak
ayuni_nusaibah@yahoo.com¹, amir.hasan@fpm.upsi.edu.my²

DOI: <https://doi.org/10.37134/bitara.vol12.3.2019>

Received: 17 July 2019; Accepted 18 September 2019; Published 15 October 2019

Abstrak

Kajian ini dijalankan untuk meneliti peranan sekolah dalam pembentukan perpaduan antara kaum dalam kalangan pelajar. Objektif kajian ini merangkumi tiga perkara iaitu mengenal pasti tahap hubungan antara kaum di sekolah, mengenal pasti isu hubungan kaum dan melihat langkah-langkah yang dilaksanakan oleh pihak sekolah dan mengenal pasti masalah yang dihadapi oleh pihak sekolah dalam membentuk perpaduan antara etnik. Kajian ini menggunakan dua teori sosiologi iaitu Teori Fungsionalisme dan Teori Pilihan Rasional. Kaedah kualitatif dengan reka bentuk kajian kes digunakan dalam kajian ini. Teknik pengumpulan data dilakukan melalui pemerhatian, analisis dokumen dan temu bual. Seramai 22 orang peserta yang terdiri daripada seorang pentadbir, tiga orang guru dan 18 orang pelajar ditemu bual dalam kajian ini. Dapatan kajian menunjukkan bahawa tahap hubungan antara kaum berada pada tahap tidak mesra. Sekolah memainkan peranan yang penting dalam membentuk perpaduan antara etnik melalui sambutan perayaan, hari sukan, perkhemahan dan sebagainya. Namun begitu, terdapat juga kekangan yang dihadapi oleh pihak sekolah dalam membentuk perpaduan iaitu masalah dari segi penggunaan bahasa dan kekurangan penglibatan pelajar dalam aktiviti yang dijalankan. Antara usaha yang dilaksanakan bagi mengatasi masalah terbabit ialah melalui penggunaan akhbar, minggu bahasa, pengucapan awam dan sebagainya. Secara keseluruhannya, sekolah berperanan sebagai agen sosialisasi dalam membentuk perpaduan antara etnik dan menyediakan persekitaran yang baik untuk pelajar berinteraksi dengan pelbagai etnik. Hasil kajian ini dapat membantu guru dan pelajar dalam meningkatkan lagi hubungan sosial antara etnik di sekolah.

Kata Kunci: sekolah, perpaduan, pendidikan

Abstract

This study aimed to identify the role of the school in the establishing inter-racial unity among students. The objectives of this study include three aspect; to identify the level of inter-racial relationship in schools, identify issues of race relations and to examine the problems faced by the school in forming ethnic unity. This study uses two sociological theories; theory of functionalisme and rational choice theory. This study employed the qualitative method which utilised the case study technique. The data collection was conducted through observation, document analysis and interview. A total of 22 participants consisting of an administrator, three teachers and 18 students were interviewed in this study. The findings showed that the level of inter-racial relations is at an unfriendly level. Schools played a vital role in forming unity between the ethnic groups through activities such as celebrations of festivals, sports days, camping and others. However, there were also constraints faced by the school in forming unity such as problems in language use and a lack of student involvement in the activities that

were held. Some of the activities carried out to overcome the problem were newspaper activities, language week, public speaking and others. Overall, the school served as a socialization agent in forming racial unity and provided a good environment for students to interact with other students from various ethnic groups. The results of this study will help teachers and students in enhancing the social relations between ethnic in schools.

Keywords: *school, unity, education*

PENGENALAN

Rakyat Malaysia terdiri daripada masyarakat yang berbilang kaum dan agama. Ahmad Zaharuddin (2014) menjelaskan bahawa kepelbagaian ini menjadikan Malaysia sebuah negara yang unik di mata dunia. Terdapat tiga kaum yang utama iaitu kaum Melayu, Cina dan India yang terdapat di Semenanjung Malaysia serta etnik-etnik lain yang terdapat di Sabah dan Sarawak seperti kaum Iban, Bidayuh, Kadazan, Bajau dan banyak lagi. Memetik ucapan Tun Abdul Razak pada 23 Januari 1971 (Abdul Rahman Abdul Aziz, Ahmad Zaharuddin Sani Ahmad Sabri & Muhamed Nor Azman Nordin, 2014), menyebutkan bahawa “cara yang paling baik untuk menyemai semangat perpaduan dan muhibah ialah melalui pelajaran dan pendidikan. Sekolah-sekolah di negara kita ini hendaklah dijadikan sebagai ladang-ladang di mana benih perpaduan dan muhibah di antara kaum mula ditanam”.

Sekolah ialah salah satu tempat pengintegrasian pelajar khususnya pelajar berlainan etnik dan budaya. Sekolah bukan sahaja berfungsi sebagai pusat menimba ilmu pengetahuan, malah berfungsi sebagai senjata untuk mewujudkan perpaduan dalam kalangan pelajar. Oleh itu, pendidikan merupakan pokok utama yang perlu difokuskan sebelum perbincangan mendalam dilakukan mengenai perpaduan. Menurut Abdul Fatah Hasan (2007), pendidikan merupakan cahaya petunjuk kepada kegelapan serta mampu mengubah sikap individu daripada kejahilan kepada manusia yang berilmu pengetahuan. Saifuddin (2015) pula mendefinisikan pendidikan sebagai satu usaha yang dilaksanakan bagi melengkapkan individu dengan pengajaran dan bimbingan agar individu tersebut mempunyai kekuatan dari segi keperibadian, keagamaan, berakhlak mulia serta berketerampilan.

Pendidikan bukanlah berfungsi dalam memenuhi keperluan hidup semata-mata, malahan berperanan dalam mewujudkan penyatuan dalam kalangan masyarakat. Ahmad Ali Seman dan Warti (2013) berpendapat bahawa perpaduan merupakan satu proses penyatuan yang merangkumi keseluruhan aspek seperti fizikal, ekonomi, sosial dan politik. Manakala Mohd Shahir (2016), menyatakan bahawa kata “perpaduan” berasal daripada perkataan “padu” yang bermaksud mampat, padat dan pejal. Perpaduan juga merujuk kepada penggabungan yang akhirnya membentuk persatuan. Ahmad Zaharuddin (2014) menjelaskan bahawa perpaduan menjadi tunjang utama dalam pembentukan negara bangsa khususnya bagi negara yang berdaulat dan baru mencapai kemerdekaan.

Istilah perpaduan merujuk kepada proses menyatupadukan anggota masyarakat dan negara secara menyeluruh berdasarkan ideologi negara bagi membentuk satu identiti yang sama. Mohd Yassin (2006) berpendapat bahawa perpaduan merupakan sebuah penyatuan pelbagai kelompok yang merangkumi budaya, latar belakang dan bahasa yang berbeza bagi membentuk satu identiti nasional yang boleh diterima oleh majoriti semua kaum di sesebuah negara. Menurut Mohamad Saleeh Rahamad (2014), perpaduan merupakan salah satu isu yang sering diberikan perhatian di dalam sesebuah negara.

Negara Malaysia telah mencapai kemerdekaan lebih daripada 60 tahun. Namun corak pemikiran mengenai perpaduan dalam kalangan masyarakat masih banyak tidak berubah. Di Malaysia, masalah perpaduan masih lagi menjadi fokus perbincangan utama yang bermula pada zaman sebelum negara mencapai kemerdekaan hinggalah ke hari ini. Menurut Mohd Ridhuan Tee (dalam Kamaruddin, 2014), melalui kajiannya menunjukkan hasil yang negatif dalam pembentukan integrasi kaum. Masyarakat Malaysia dilihat bersifat perkauman disebabkan oleh latar belakang yang berbeza dari segi pendidikan, politik, sejarah, media dan sebagainya.

Berdasarkan kepada peristiwa-peristiwa yang berlaku menunjukkan kemungkinan bahawa ketegangan kaum boleh meletus sekiranya masyarakat tidak ambil peduli terhadap isu perkauman. Masalah

perpaduan dikatakan terjadi bermula pada peringkat akar umbi iaitu di peringkat sekolah. Sekolah merupakan tempat di mana murid-murid daripada pelbagai latar belakang etnik dan budaya berpeluang bertemu dan berinteraksi. Oleh hal yang demikian, kajian ini bertujuan untuk melihat hal berkaitan pemupukan perpaduan di sekolah dengan menumpukan tentang peranan sekolah dalam membentuk perpaduan, meneroka langkah-langkah yang dilaksanakan oleh pihak sekolah dalam mewujudkan perpaduan dan meneliti masalah yang dihadapi oleh pihak sekolah dalam membentuk perpaduan antara kaum.

PERNYATAAN MASALAH

Banyak kajian membuktikan bahawa masalah perpaduan masih lagi menjadi persoalan dalam kalangan masyarakat. Melalui kajian yang dilakukan oleh Suzana Sulaiman (2013) yang mengkaji tentang perpaduan pelajar pelbagai etnik di Universiti Malaysia Perlis, menunjukkan bahawa tahap perhubungan etnik dalam kalangan pelajar dari segi kehidupan harian masih lagi berada di tahap sederhana. Begitu juga dengan kajian mengenai tahap perpaduan pelajar menerusi mata pelajaran Kemahiran Hidup Bersepadu (KHB) yang dilakukan oleh Abdul Rahim dan Siti Norashikin (2009) juga mendapati bahawa analisis ke atas kesemua persoalan kajian adalah berada di tahap sederhana sahaja. Sungguhpun sejak sekian lama terdapat dasar berkaitan interaksi dan perpaduan dalam pendidikan, ia masih belum dapat mencapai tahap perpaduan yang diharapkan. Oleh itu, terdapat keperluan permasalahan hubungan antara kaum di lapangan sekolah ini diberikan perhatian. Kajian ini bertujuan untuk melihat tahap hubungan antara kaum di peringkat sekolah dengan merungkai persoalan-persoalan tentang isu hubungan kaum yang dihadapi oleh pihak sekolah dan langkah-langkah yang dilaksanakan oleh pihak sekolah dalam mewujudkan perpaduan antara kaum dalam kalangan pelajar. Kajian ini penting untuk meneliti pembentukan perpaduan kaum melalui sistem pendidikan, terutamanya.

OBJEKTIF KAJIAN

Secara khusus, objektif kajian ini adalah untuk:

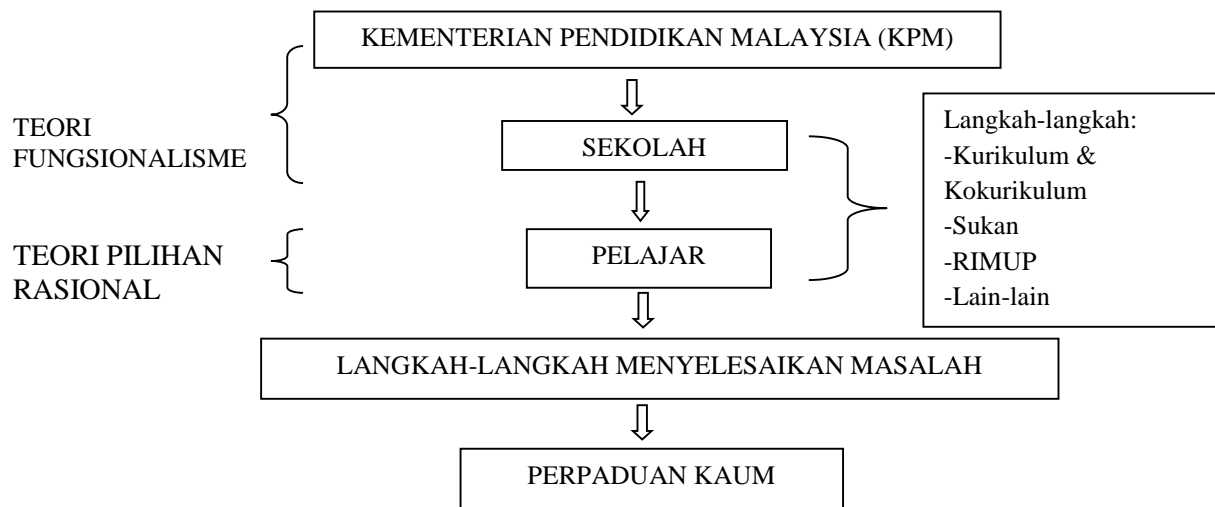
1. Mengetahui tahap hubungan antara kaum di sekolah.
2. Mengetahui isu hubungan antara kaum yang dihadapi oleh pihak sekolah.
3. Melihat langkah-langkah yang dilaksanakan oleh pihak sekolah dalam mewujudkan perpaduan kaum dalam kalangan pelajar.

KERANGKA KONSEP

Rajah 1 merupakan kerangka konseptual kajian tentang peranan sekolah dalam pembentukan perpaduan antara etnik dalam kalangan pelajar. Kajian ini melihat peranan pendidikan sebagai suatu proses pembentukan perpaduan di sekolah. Dalam bidang sosiologi terdapat beberapa teori utama antaranya Teori Fungsionalisme, Teori Konflik dan Teori Interaksionisme. Menurut Shamsul Amri Baharuddin (2012) teori fungsionalisme diasaskan oleh Spencer, Comte dan Durkheim (1858-1917) dan Teori Pilihan Rasional diusulkan oleh Coleman (1990), Emerson (1972), Cook (1975) dan Blau (1964). Teori Interaksionisme pula merupakan pandangan asal daripada Blumer (1969). Kesemua teori ini telah melalui sebuah proses perkembangan yang luas yang akhirnya menjadi asas kepada pembentukan teori-teori yang lain.

Berdasarkan kepada prinsip-prinsip yang terkandung dalam Teori Fungsionalisme, Andreas Soeroso (2008) berpandangan bahawa teori ini diperkenalkan bagi melihat fungsi-fungsi sesebuah sistem dalam melaksanakan tanggungjawabnya yang mampu memberikan sumbangan yang berterusan kepada masyarakat. Masyarakat digambarkan sebagai anggota badan manusia yang lengkap dengan bahagian-bahagiannya yang mempunyai fungsi yang tersendiri. Penekanan diberikan kepada tingkah laku sosial atau pusat-pusat kegiatan yang memberikan sumbangan kepada masyarakat. Teori

Fungsionalisme menghuraikan tentang anggota masyarakat dan institusi dalam sesebuah sistem yang saling berkait.

Rajah 1. Kerangka Konseptual Kajian

Talcott Parsons (1937) menyatakan bahawa setiap aspek struktur sosial dalam masyarakat mampu membina kestabilan sesebuah masyarakat. Anderson & Taylor (2013) menyatakan bahawa setiap lapisan masyarakat haruslah memenuhi empat fungsi agar masyarakat tersebut kekal utuh. Fungsi-fungsi yang disebutkan adalah elemen penting dalam Teori Struktur Fungsionalisme ataupun lebih dikenali sebagai 'AGIL'. AGIL merupakan singkatan daripada perkataan iaitu *adaptation*, *goal attainment*, *integration* dan *latency*. Adaptasi atau *adaptation* merujuk kepada sesebuah masyarakat yang mampu bertahan dalam menyesuaikan diri bagi sesuatu keadaan. Tujuan atau *goal* merupakan satu sistem yang dapat menentukan tujuan dan berusaha bagi mencapai tujuan tersebut. Manakala, *integration* memerlukan masyarakat membina hubungan di dalam sesuatu komponen agar dapat berfungsi secara maksima. *Latency* memerlukan masyarakat mempertahankan nilai-nilai dan norma yang diamalkan dalam kalangan masyarakat.

Bagi memastikan AGIL berfungsi dalam masyarakat, Parson menegaskan bahawa struktur masyarakat merangkumi empat sistem yang saling berkait dan sistem tersebut dikenali dengan nama '*the four-system hierarchy*'. Empat sistem ini terdiri daripada sistem kebudayaan, sistem sosial, sistem personaliti dan sistem perlakuan. Teori Struktur Fungsionalisme memfokuskan kepada peranan setiap institusi yang wujud dalam masyarakat perlu memainkan peranan masing-masing dalam memastikan masyarakat akan sentiasa dalam keadaan yang harmoni.

Berhubung kajian ini, pihak sekolah, guru dan pelajar mempunyai peranan masing-masing dalam membentuk perpaduan. Penelitian dilakukan terhadap peranan sekolah dalam pembentukan perpaduan di sekolah melalui strategi, program dan aktiviti yang dilaksanakan bagi mencapai matlamat yang telah ditetapkan. Institusi sekolah menjadi fokus utama pengkaji seiring dengan peranan sistem pendidikan yang menjadi tumpuan masyarakat serta pembentukan sebuah Bangsa Malaysia. Fungsi-fungsi atau peranan struktur dapat dilihat melalui peranan pihak Kementerian Pendidikan Malaysia (KPM), sekolah, guru dan murid yang menunjukkan bagaimana mereka berfungsi dalam menjayakan sesuatu perkara.

Manakala Teori Pilihan Rasional pula dapatlah diertikan sebagai Teori Tindakan Rasional. Oleh itu, sesuatu tindakan yang diambil boleh diertikan sebagai rasional apabila tindakan tersebut dipengaruhi oleh pilihan dan keyakinan. Randy & Riant (2007) menghuraikan bahawa Teori Pilihan Rasional memperlihatkan kepada kita mengenai keberkesanan sesuatu usaha yang dijalankan adalah tertakluk kepada tindakan individu. Oleh itu, guru yang berperanan sebagai suri teladan di sekolah hendaklah mempamerkan sifat-sifat dan tingkah laku yang positif agar dapat diikuti serta mampu mempengaruhi sikap pelajar. Guru juga merupakan agen sosialisasi haruslah sentiasa menunjukkan semangat yang tinggi semasa menerapkan perpaduan dan menghindari daripada tingkah laku negatif. Pelajar akan dibimbing dan dinasihati oleh guru dan pentadbir sekolah berkaitan dengan

isu perpaduan di negara ini. Motivasi yang diterapkan oleh pihak sekolah membolehkan pelajar mempelajari pelbagai perkara berdasarkan kepada pengalamannya sendiri dan membuat perbandingan terhadap pendapat dan tingkah lakunya sendiri. Oleh itu, berdasarkan kepada kajian ini, pengetua dan guru-guru berhak membuat pemilihan sama ada mahu menjalankan program atau aktiviti yang berkesan dalam memupuk semangat perpaduan ataupun sebaliknya. Pilihan terbesar juga sebenarnya bergantung pada pelajar itu sendiri sama ada mahu menerima, mengikuti dan mengamalkan usaha yang telah dilaksanakan oleh pihak sekolah ataupun tidak.

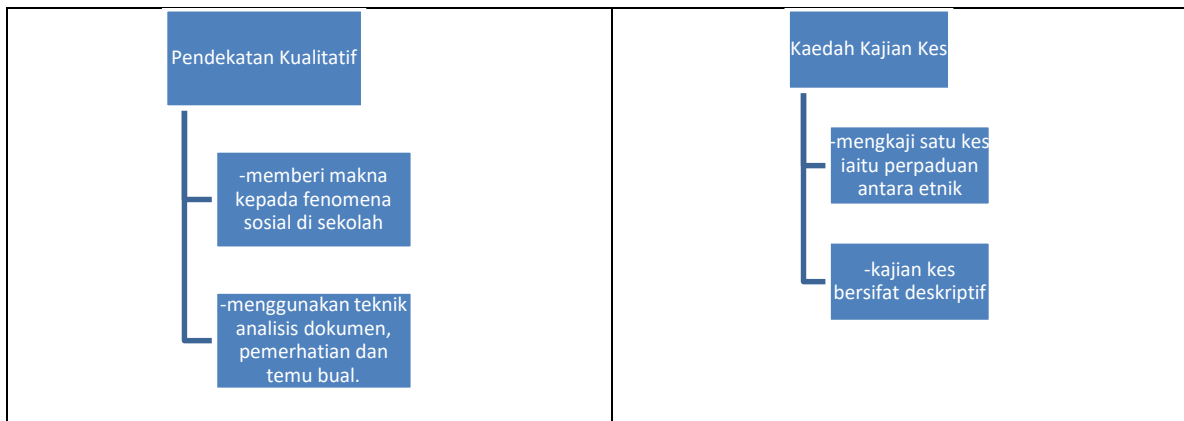
METODOLOGI

Kaedah kualitatif dengan reka bentuk kajian kes digunakan dalam kajian ini. Menurut Yin (2003), kajian kes merupakan sebuah reka bentuk penyelidikan kualitatif yang mengkaji tentang kejadian semasa berdasarkan kepada kehidupan sebenar yang dilakukan secara menyeluruh. Noriah Mohd Ishak, Siti Fatimah Mohd Yassin, Mohd Izham Mohd Hamzah & Siti Rahaya Ariffin (2010) turut menyatakan bahawa penyelidikan pelbagai kes mampu meningkatkan kesahan dan kebolehpercayaan ke atas penyelidikan. Berhubung dengan perkara tersebut, kajian kes telah dipilih dalam kajian ini kerana peranan pendidikan dalam membentuk perpaduan di sekolah merupakan antara kes yang akan dikaji dengan memfokuskan usaha-usaha yang telah dimainkan oleh pihak sekolah. Dalam kajian kes, penyelidik perlu meletakkan diri penyelidikan dalam keadaan yang sebenar. Di samping itu, penyelidik juga perlu menyelesaikan permasalahan dengan melaksanakan reka bentuk yang baru. Pembahagian jenis kajian kes adalah berdasarkan kepada masalah yang timbul. Penyelidik boleh mengambil keadaan yang sebenar iaitu menjadikan masalah di tempat kerja sebagai sebuah kajian kes yang perlu dianalisis. Masalah ini boleh dilakukan sebagai kajian kes berlandaskan masalah yang lampau ataupun masalah yang berpusatkan kes.

Pengkaji telah memilih sebuah sekolah yang mampu memberikan maklumat penting dalam melaksanakan kajian ini. Pemilihan ini adalah berdasarkan kepada aspek-aspek tertentu, misalnya individu, populasi pelajar, pergaulan antara pelajar berbilang kaum, status sekolah dan sebagainya. Di samping itu, terdapat juga kemudahan akses yang memudahkan pengkaji memasuki kawasan sekolah dan melihat sendiri perkara yang berlaku. Sekolah ini merupakan sekolah yang terdiri daripada pelajar yang berbilang etnik dan mempunyai jumlah bilangan pelajar yang seimbang antara kaum iaitu Melayu, Cina dan India. Sekolah ini juga merupakan sekolah kebangsaan yang mempunyai dua sesi iaitu pagi dan petang. Status sekolah ini juga agak baik, iaitu kurang bermasalah dari segi disiplin.

Dalam kaedah mengumpul data, temu bual merupakan instrumen yang penting dalam kajian ini. Pengkaji menggunakan teknik temu bual yang bersifat terbuka iaitu protokol temu bual disediakan terlebih dahulu untuk dijadikan sebagai petunjuk kepada persoalan yang ingin dibangkitkan. Peserta temu bual terdiri daripada pengetua sekolah, guru-guru dan pelajar-pelajar pelbagai kaum iaitu Melayu, Cina dan India. Jumlah responden yang terlibat ialah seramai 22 orang yang terdiri daripada Pengetua sekolah, tiga orang guru dan 18 orang pelajar Melayu, Cina dan India. Hal ini berketepatan dengan kenyataan Fraenkel, Wallen dan Hyun (2012) yang menyatakan bahawa sampel biasanya terdiri daripada bilangan kecil iaitu antara satu hingga dua puluh orang.

Selain itu, pendekatan pemerhatian turut dilakukan. Melalui pemerhatian, pengkaji secara tidak langsung dapat mengetahui perkara yang menghalang pembentukan perpaduan dengan baik. Berdasarkan rajah 2, pengkaji merumuskan reka bentuk kajian yang digunakan dalam kajian iaitu pendekatan kualitatif dan kaedah kajian kes. Pendekatan kualitatif yang digunakan adalah berasaskan kepada pemberian makna terhadap fenomena sosial yang dikaji iaitu peranan sekolah dalam pembentukan perpaduan antara etnik di sekolah. Selain itu, pendekatan kualitatif sesuai digunakan dengan kaedah pengumpulan data iaitu teknik analisis dokumen, pemerhatian dan temu bual yang membolehkan pengkaji mengumpul data-data yang kaya dengan maklumat.

Rajah 2. Reka Bentuk Kajian

DAPATAN KAJIAN

Responden	Umur	Jantina	Kaum	Agama
1	47	Lelaki	Melayu	Islam
2	26	Perempuan	Melayu	Islam
3	35	Perempuan	India	Hindu
4	45	Perempuan	Melayu	Islam
5	14	Perempuan	Melayu	Islam
6	14	Perempuan	India	Hindu
7	14	Perempuan	Melayu	Islam
8	14	Perempuan	Cina	Buddha
9	14	Perempuan	Cina	Buddha
10	13	Lelaki	India	Islam
11	15	Lelaki	Cina	Buddha
12	14	Perempuan	Cina	Buddha
13	13	Perempuan	Cina	Kristian
14	14	Lelaki	Cina	Buddha
15	14	Lelaki	Melayu	Islam
16	14	Lelaki	Melayu	Islam
17	14	Perempuan	Melayu	Islam
18	15	Perempuan	Cina	Buddha
19	13	Lelaki	Cina	Buddha
20	13	Lelaki	Cina+India	Hindu
21	13	Perempuan	India	Hindu
22	13	Perempuan	Cina	Hindu

Jadual 1.1: Latar Belakang Responden

Jadual 1.1 di atas, menunjukkan tentang latar belakang responden yang merangkumi umur, jantina, keturunan dan juga agama yang dianuti. Terdapat seramai 22 orang responden telah dipilih oleh pengkaji untuk mendapatkan maklumat kajian. Sekolah yang dikaji mempunyai jumlah bilangan pelajar yang berdaftar seramai 1087 orang yang terdiri daripada kelas tingkatan peralihan hingga tingkatan 6 pada Mac tahun 2017. Sekolah ini terdiri daripada murid berbilang kaum. Jumlah pelajar Melayu ialah seramai 208 orang, Cina 743 orang, manakala India 97 orang, lain-lain seramai 37 orang dan warga asing seramai dua orang.

a) Tahap Hubungan Antara Kaum

Tahap pergaulan antara murid pelbagai kaum dilihat berada pada tahap yang tidak mesra atau tidak rapat. Tahap pergaulan murid-murid berbilang kaum yang dikaji ini dikatakan tidak mesra adalah berdasarkan kepada beberapa pemerhatian yang dilakukan. Sebagai contohnya, semasa waktu Pendidikan Jasmani dan Kesihatan (PJK) iaitu dalam permainan bola tampar, murid kaum Melayu tidak mahu bermain bersama-sama dengan murid kaum Cina dan begitulah juga sebaliknya. Selain itu, semasa di dalam bilik darjah terdapat sebilangan pelajar lebih gemar duduk secara berkelompok mengikut kaum masing-masing. Seterusnya, sewaktu persembahan dilakukan oleh pelajar di perhimpunan. Pelajar Cina dilihat tidak berminat untuk melihat persembahan yang dilakukan oleh pelajar Melayu seperti bersajak, berpantun dan berceramah. Dalam badan beruniform pula, pelajar Cina dan Melayu duduk berasingan dalam kumpulan mereka. Semasa pemilihan Ahli Jawatankuasa (AJK), pelajar Cina dilihat hanya mengundi rakan yang terdiri daripada kaum mereka sahaja walaupun tidak pernah berinteraksi dengan individu tersebut.

b) Isu Hubungan Antara Kaum

Majoriti pelajar di sekolah ini terdiri daripada pelajar berketurunan Cina dan yang selebihnya ialah pelajar Melayu, India serta lain-lain. Kebanyakan pelajar Cina mendapat pendidikan awal di Sekolah Jenis Kebangsaan Cina (SJKC) dan sebahagian kecil pelajar India yang juga mendapat pendidikan awal di SJKC. Di SJKC, pelajar kurang didedahkan dengan penggunaan bahasa Melayu yang hanya digunakan semasa proses pengajaran dan pembelajaran subjek bahasa Melayu sahaja. Hal ini menyebabkan jurang antara pelajar Cina dengan pelajar Melayu kian meruncing. Perkara ini juga mendatangkan masalah apabila mereka mula menduduki sekolah menengah. Kelemahan penguasaan bahasa bukan sahaja memberikan masalah kepada pelajar itu sendiri, bahkan turut mendatangkan masalah kepada para guru dalam melaksanakan proses pengajaran dan pembelajaran dengan baik. Bukan itu sahaja, terdapat juga segelintir pelajar yang kurang beradab dengan guru disebabkan oleh perbezaan bahasa ini. Hal ini selari dengan pendapat daripada Zulkifli Hamid (2011) menyatakan bahawa faktor bahasa menjadi penghalang ke arah perpaduan pelajar yang berbilang kaum di sekolah. Hal ini disebabkan oleh pendidikan awal yang diterima oleh kebanyakan murid bukan Melayu ialah di sekolah jenis kebangsaan menyebabkan mereka tidak fasih dan tidak boleh berbahasa Melayu dengan baik.

Bagi mengukuhkan perpaduan antara pelajar berbilang kaum ini, pihak sekolah telah menjalankan pelbagai program dan aktiviti yang menarik. Namun begitu, masih ada lagi segelintir pelajar yang tidak mengendahkan usaha murni yang dianjurkan oleh pihak sekolah. Salah seorang peserta temu bual menyatakan bahawa punca yang menyebabkan dia tidak menyertai aktiviti yang dilaksanakan adalah disebabkan oleh pengaruh rakan. Hal ini menunjukkan bahawa kesedaran dalam diri pelajar tentang kebaikan aktiviti kokurikulum hanya dapat diwujudkan oleh faktor rakan sebaya dan minat. Terdapat juga peserta temu bual yang mengatakan bahawa aktiviti kokurikulum tidak dapat disertainya adalah disebabkan oleh faktor masa, tambahan pula aktiviti tersebut dijalankan hampir dengan waktu peperiksaan. Malah, terdapat juga dalam kalangan ibu bapa yang menyokong tindakan anak-anak mereka. Punca sesetengah ibu bapa yang tidak mahu anak-anak mereka melibatkan diri dalam aktiviti tersebut adalah disebabkan oleh faktor keselamatan, kos perbelanjaan dan mahu anak-anak menumpukan perhatian terhadap pelajaran.

c) Langkah-Langkah yang dilaksanakan oleh Pihak Sekolah

Pihak sekolah melaksanakan program penggunaan akhbar pada setiap tahun bagi meningkatkan lagi kemahiran berbahasa murid. Setiap murid diwajibkan untuk membeli senaskah akhbar pada setiap minggu. Akhbar yang digunakan di sekolah ialah akhbar bahasa Melayu iaitu Utusan Malaysia.

Kedua, mengadakan minggu bahasa. Pada Setiap tahun, pihak sekolah akan menganjurkan bulan bahasa pada setiap bulan September. Pelancaran bulan bahasa diiringi dengan gimik pelancaran yang menarik dan tema yang berbeza pada setiap tahun. Persembahan pelajar pada hari tersebut turut memeriahkan lagi suasana dan diserikan lagi dengan pertandingan kuiz yang menarik minat pelajar. Sepanjang bulan bahasa, pelbagai program dan aktiviti menarik yang dijalankan di sekolah. Sepanjang bulan bahasa, pelajar juga digalakkan untuk menggunakan bahasa Melayu sebagai bahasa komunikasi.

Selain itu, Program Pengucapan Awam juga dilaksanakan. Program pengucapan awam merupakan idea baru yang diketegahkan khas untuk murid-murid sesi petang yang terdiri daripada pelajar kelas peralihan, tingkatan satu dan tingkatan dua. Aktiviti ini diadakan pada waktu pertama perhimpunan dan selepas waktu rehat. Pengucapan awam merupakan ucapan yang disampaikan oleh pelajar berdasarkan tajuk yang dipilih.

Langkah lain ialah pertandingan lagu patriotik. Pertandingan nyanyian lagu patriotik merupakan antara program baru yang dilaksanakan di sekolah serta menjadi tumpuan pelajar. Semua kelas yang merangkumi kelas peralihan, tingkatan satu dan tingkatan dua diwajibkan untuk menyertai pertandingan tersebut. Mereka juga diberikan empat pilihan lagu patriotik iaitu “Aku Negaraku”, “Tanggal 31”, “Sehati Sejiwa” dan “Jalur Gemilang”.

Seterusnya, penggunaan audio sistem di kantin sekolah merupakan salah satu idea baru daripada pentadbir sekolah. Perkara ini turut mendapat sokongan daripada ahli Persatuan Ibu Bapa dan Guru (PIBG). Penggunaan sistem ini merupakan salah satu langkah yang baik dalam memperbaiki mutu bahasa Melayu dalam kalangan pelajar terutamanya pelajar bukan Melayu. Pihak sekolah telah memasang audio sistem di kantin dengan memutarakan pelbagai jenis lagu berbahasa Melayu.

Akhir sekali, mengetatkan peraturan sekolah. Pihak sekolah mewajibkan semua pelajar untuk melibatkan diri dalam semua aktiviti atau program yang dianjurkan oleh pihak sekolah. Bagi pelajar yang tidak dapat menghadiri diri dalam sesuatu program perlu menyediakan surat tunjuk sebab yang jelas. Pelajar juga telah ditetapkan dalam kumpulan masing-masing bagi sesuatu program.

PERBINCANGAN

Hasil dapatan kajian membuktikan bahawa tahap pergaulan murid pelbagai kaum berada pada tahap tidak mesra. Sebahagian besar daripada pelajar lebih selesa bergaul dengan rakan yang sama kaum berbanding rakan berlainan kaum. Hal ini dibuktikan dengan perhubungan sosial murid melalui persekitaran bilik darjah dan di luar bilik darjah. Kajian ini selari dengan kajian yang dilakukan oleh Aboud, Mendelson dan Purdy (2003) yang mendakwa bahawa hubungan persahabatan dalam kalangan pelajar dipengaruhi oleh persamaan kaum. Dapatan kajian juga memperlihatkan bahawa faktor bahasa merupakan penghalang kepada pembentukan kaum dalam kalangan pelajar. Majoriti murid Melayu dan Cina akan menggunakan bahasa ibunda masing-masing sewaktu berinteraksi dengan rakan-rakan. Ketidakfasihan dan ketidakpercayaan murid bukan Melayu bertutur dalam bahasa Melayu menjadi penghalang utama interaksi murid di sekolah. Perkara ini memperkukuhkan lagi penggunaan bahasa ibunda masing-masing dan mewujudkan hubungan persahabatan dalam kelompok kaum yang sama.

Masalah lain yang dihadapi oleh pihak sekolah dalam membentuk perpaduan ialah faktor kekurangan penglibatan pelajar. Antara punca pelajar tidak melibatkan diri disebabkan oleh faktor masa yang hampir dengan peperiksaan, pengaruh rakan sebaya, kos dan tahap keselamatan. Perkara ini selaras dengan Wankel (1998) yang menyatakan bahawa kekurangan masa menghalang pelajar untuk melibatkan diri dalam aktiviti sukan. Pelajar yang terlibat dengan peperiksaan khususnya sangat sibuk dengan pembelajaran mereka. Muhammad Nor Che Noh (1982) turut menyokong pernyataan tersebut yang menyatakan bahawa bidang kurikulum lebih diutamakan daripada kokurikulum. Hal ini juga selari dengan Teo Kian Joo et al. (2014) yang menyatakan bahawa punca utama yang menghalang pelajar untuk melibatkan diri dalam aktiviti kokurikulum adalah disebabkan oleh faktor kemudahan. Masalah kekurangan kemudahan merangkumi aspek penyenggaraan dan prasarana. Selain itu, lokasi kemudahan yang jauh dari tempat penginapan, jadual penggunaan peralatan yang kurang dengan permintaan. Faktor rakan sebaya dan kekangan waktu turut menjadi penyebab pelajar tidak melibatkan diri dalam kegiatan kokurikulum.

IMPLIKASI KAJIAN

Kajian ini memberi implikasi terhadap kepentingan kepada pentadbiran dan pengurusan sekolah untuk menjalankan inisiatif dan tindakan yang lebih berkesan dalam membentuk perpaduan pelajar. Berdasarkan kepada Teori Fungsionalisme dan Teori Pilihan Rasional yang digunakan dalam kajian ini membuktikan bahawa peranan pihak sekolah dan guru-guru amat penting bagi memastikan kelancaran dan keberkesanan sesuatu program. Hal ini selari dengan pendapat Ku Hasnita (2007) yang menyatakan bahawa pendidikan menjadi tonggak utama konsep perpaduan. Oleh itu, peranan pihak sekolah dalam menyemai semangat perpaduan semakin jelas. Berdasarkan kerangka konsep, guru merupakan agen penting dalam membentuk perpaduan di sekolah. Guru juga berperanan sebagai pelaksana dan sentiasa menerapkan ilmu perpaduan dalam diri pelajar.

Pengalaman dan proses sosialisasi yang dilalui oleh setiap individu mampu melahirkan personaliti diri yang merangkumi aspek pengetahuan, sikap dan nilai. Ketiga-tiga perkara ini penting untuk membentuk semangat perpaduan dalam setiap diri individu. Setelah kesedaran perpaduan itu wujud dalam diri seseorang, maka individu terbabit akan melakukan tindak balas melalui tindakan tertentu seperti melibatkan diri dalam sesuatu aktiviti atau kumpulan. Oleh itu, Guru yang berfungsi sebagai agen sosialisasi harus menonjolkan sikap yang positif serta bersemangat tinggi dalam menerapkan nilai perpaduan kaum di sekolah. Hal ini menunjukkan bahawa fungsi sekolah amat penting dalam pembentukan perpaduan. Pihak pentadbir dan guru-guru turut mempunyai pilihan tersendiri sama ada mahu melaksanakan tugas dan tanggungjawab masing-masing dengan bersungguh-sungguh ataupun tidak. Tahap semangat patriotisme dalam kalangan murid juga dilihat berbeza-beza. Semangat patriotisme turut dipengaruhi oleh persekitaran, rakan sebaya dan pentadbiran. Faktor-faktor tersebut mampu mempengaruhi pilihan dan keputusan yang bakal diambil oleh setiap individu. Perkara ini membuktikan bahawa Teori Fungsionalisme dan Teori Pilihan Rasional saling mempengaruhi dalam pembentukan perpaduan antara etnik dalam kalangan pelajar.

KESIMPULAN

Secara keseluruhannya, sekolah memainkan peranan penting dalam membentuk perpaduan kaum di sekolah. Pihak sekolah telah melaksanakan program, dasar dan aktiviti dengan sebaik-baiknya sebagaimana yang dianjurkan oleh Pihak Kementerian Malaysia (KPM). Tenaga kakitangan sekolah juga turut disumbangkan bagi melancarkan sesuatu acara. Peranan guru di sekolah bukan sahaja sebagai pelaksana kepada aktiviti yang dianjurkan, malah berfungsi sebagai penyampai ilmu perpaduan kepada para pelajar. Keberkesanan penyampaian ilmu perpaduan mampu menjami keharmonian dan keamanan negara. Pihak sekolah telah melaksanakan pelbagai langkah yang strategik bagi mengatasi segala isu yang boleh mengugat keharmonian kaum. Memupuk perpaduan dalam kalangan pelajar bukanlah sesuatu yang mudah kerana banyak cabaran dan halangan yang terpaksa ditempuhi bagi mencapai matlamat yang diimpikan. Usaha yang berterusan dan disesuaikan dengan budaya, adat dan agama setiap kaum di negara ini telah menyatupadukan masyarakat di Malaysia. Oleh itu, pihak sekolah juga harus menzahirkan langkah yang lebih berkesan bagi meningkatkan lagi semangat perpaduan dalam kalangan pelajar.

RUJUKAN

- Abdul Fatah Hasan (2007). *Mengenal Falsafah Pendidikan*. Kuala Lumpur: Utusan Publications & Distributors Sdn. Bhd.
- Abd Rahim Abd Rashid (2001). *Nilai-nilai Murni dalam Pendidikan: Menghadapi Perubahan dan Cabaran Alaf Baru*. Kuala Lumpur: Utusan Publication & Distributors Sdn. Bhd.
- Abdul Rahim Hamdan & Siti Norashikin Moin (2009). *Tahap Perpaduan Pelajar Pelbagai Kaum Dalam Mata Pelajaran Kemahiran Hidup Bersepadu (KHB)*. Pahang: Universiti Teknologi Malaysia
- Abdul Rahman Abdul Aziz, Ahmad Zaharuddin Sani Ahmad Sabri & Muhamed NorAzman Nordin (2014). *Ke Arah Pemupukan Dalam Kepelbagaian Masyarakat 1Malaysia*. Kuala Lumpur: Institut Terjemah & Buku Malaysia Berhad.

- Aboud, F. E. Mendelson, M. J. & Purdy, K. T. (2003). Cross-race Peer Relations and Friendship Quality. *International Journal of Behavioral Development*, 27, 165-173.
- Ahmad Ali Seman & Wartu Bt Kimi (2013). *Hubungan Etnik Di Malaysia*. Kuala Lumpur: Freemind Horizons Sdn. Bhd.
- Ahmad Zaharuddin Sani Ahmad Sabri (2014). *Raksa Raya Malaysia*. Bangi, Selangor: Institut Terjemahan & Buku Malaysia Berhad.
- Az Raharja Perkasa (2016). *Pengguna Ponsel Di Kalangan Pelajar SMAN 1 Tanggul*. Program Studi Sosiologi Fakultas Ilmu Sosial Dan Ilmu Politik Universitas Jember, Indonesia.
- Andreas Soeroso (2008). *Sosiologi I*. Bogor: Yudhistira Quadra.
- Anderson, M. L. & Taylor, H.F. 2013. *Sociology the Essential*. United States of Amerika: Wadsworth Cengage Learning.
- Andri Rizki Putera (2014). *Orang Jujur Tidak Sekolah*. Jakarta Indonesia: PT Bentang Pustaka.
- Blau, P. (1964). *Exchange and Power in Social Life*. New York: John Wiley and Sons.
- Coleman, J. (1990). *Foundations of Social Theory*. Cambridge, MA: Belknap Press of Harvard University Press.
- Cook, K. (1975). *Towards a Theory Of Interorganizational Relations: An Extension of The Exchange Model*. Seattle: Inst. Social. Res. Univ. Wash.
- Emerson, R. M. (1972). *Exchange Theory: The Problem of Appropriate Data*. Seattle: Inst. Social Res. Univ. Wash. Presented at 1971 Meet. Am. Social Assoc.
- Fraenkel, J. R., Wallen, N. E., & Hyun, H. H. (2012). *How to Design and Evaluate Research in Education*. New York: Mcgraw Hill.
- Kamaruddin M. Said (2014). *Perpaduan Nasional Dalam Pelbagai Perspektif*. Kuala Lumpur: Universiti Sultan Zainal Abidin (UniSZA).
- Ku Hasnita Ku Samsu (2007). *Patriotisme dikalangan generasi muda Malaysia: kajian kes ke atas mahasiswa bukan Melayu di Institusi Pengajian Tinggi*. Fakulti Sastera dan Sains Sosial. Kuala Lumpur: Universiti Malaya.
- Mohd Shahir Abdullah (2016). *Perpaduan Ke Arah Pengukuhan Kepimpinan Ummah*. <http://www.islam.gov.my/en/perpaduan-kearah-pengukuhan-kepimpinanummah>.
Tarikh Akses: 26 Februari 2016.
- Mohd Yassin. 2006. Peranan Universiti Dalam Memupuk dan Mengukuhkan Perpaduan dan Integrasi Di Kalangan Mahasiswa. In *Readings on Ethnic Relations in A Multicultural Society: Perspectives and Research on National Unity and Integration*, edited by Zaharah Hassan, Abdul Latif Samian dan Abu Daud Silong. Serdang: Fakulti Pengajian Pendidikan UPM.
- Mohamad Saleeh Rahamad (2014). *Oksidentalisme dalam Sastera Melayu Sebelum Merdeka hingga Era Mahathir Mohamad*. Kuala Lumpur: Institut Terjemahan dan Buku Malaysia.
- Mohd. Yassin. 2006. Peranan Universiti Dalam Memupuk dan Mengukuhkan Perpaduan dan Integrasi Di Kalangan Mahasiswa. In *Readings on Ethnic Relations in A Multicultural Society: Perspectives and Research on National Unity and Integration*, edited by Zaharah Hassan, Abdul Latif Samian dan Abu Daud Silong. Serdang: Fakulti Pengajian Pendidikan UPM.
- Miller, N. (1995). *Groups In Contact. The Psychology Of Desegregation*. New York: Academic Press.
- Muhammad Nor Che Noh (1982). *A Study on Effects Of Participation In Sport And Some Sosio-Psychological Variables On Adjustment And Academic Achievement*. Disertasi Phd. Bangi: Universiti Kebangsaan Malaysia.
- Noriah Mohd Ishak, Siti Fatimah Mohd Yassin, Mohd Izham Mohd Hamzah & Siti Rahayah Ariffin (2010). Kajian Kes dalam Noraini Idris (pnyt). *Penyelidikan dalam Pendidikan*, 345-372. Kuala Lumpur: McGraw-Hill.
- Randy R. Wrihatnolo & Riant Nugroho Dwidjowijoto (2007). *Manajemen Pemberdayaan: Sebuah Pengantar dan Panduan untuk Pemberdayaan Masyarakat*. Jakarta: PT Elex Media Komputindo Kelompok Gramedia.
- Saifuddin (2015). *Pengelolaan Pembelajaran Teoretis dan Praktis*. Yogyakarta: Grup Penerbitan CV Budi Utama.
- Suzana Sulaiman (2013). Perpaduan Pelajar Pelbagai Etnik: Kehidupan Sehari-hari Pelajar Program Diploma Tahun Dua, Sesi Pengajian 2012/2013, Universiti Malaysia Perlis. Proceeding of the International Conference on Social Science Research, ICSSR 2013.4-5 June 2013, Penang, MALAYSIA. e-ISBN 978-967-11768-1-8. Organized by WorldConferences.net
- Talcott Parsons (1937). *The Structure of Social Action: A Study in Social Theory with Special Reference to a Group of Recent European Writers*. New York and London: Mcgraw-Hill Book Company, Inc.
- Teo Kian Joo, Abdul Mutallip Abd Ghani, Mohd Sohaimi Ramli, Salmawati Mohd Diah, Hasnah Abu Samah & Mohd Dahlan Abdul Kadir (2014). *Faktor Faktor Yang Menghalang Penglibatan Pelajar*

- Institut Pendidikan Guru Kampus Ilmu Khas Dalam Kegiatan Sukan Di Waktu Senggang*. Artikel 12.
http://ipgkik.com/v2/wcontent/uploads/2015/05/Artikel12_2014.pdf
- Wankel, L.M. (1998). *Exercise adherence and leisure activity*. In *Exercise Adherence: Its Impacts on Public Health* (edited by R.K. Dishman), pp. 369-396. Leeds: Human Kinetics Europe.
- Yin, R. K (2003). *Case Study Research Design and Methods*(3thed.) Thousand Oaks, London: SAGE Publication, Inc.
- Zulkifli Hamid (2011). Peranan Teori Psikolinguistik dalam Pemurnian dan Pemeraksanaan Pendidikan Bahasa Melayu Di Malaysia. Volume 6, Number 2, 183-192, 2011. Universiti Kebangsaan Malaysia, Bangi, Selangor. <http://pkukmweb.ukm.my/ebangi/papers/2011/zul011.pdf>.